

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΚΡΟΑΤΙΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ, ΘΕΜΑΤΑ, ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

IVO BANAC*

Καθηγητής: Ivo Banac
Πανεπιστήμιο Yale

Η σύγχρονη Κροατία είναι ένα προϊόν μιας μακράς ιστορίας και μια στιγμιαία ευκαιρία. Το πολιτικό πλαίσιο των διαδικασιών αυτών είναι η πραγματική συμβολή μιας υποτυπώδους αναφοράς ότι η φυλές ιδρύθηκαν στη σκιά των απομεινारीών της Ρώμης - κυριολεκτικά έξω από τις παράκτιες βυζαντινές κτήσεις στη Δαλματία, μόνη της μια ρωμαϊκή διοικητική μονάδα, και στην εγγύτητα της αυτοκρατορίας του Καρλομάγνου, η ίδια μια απομίμηση της Ρώμης. Η πολιτική περιθωριοποίηση των Κροατών κατά τον δέκατο ένατο και εικοστό αιώνα έχει συμβάλει στην ανάπτυξη της εικόνας της Κροατίας κατά τη μεσαιωνική επανάστασή τους. Ακόμα, όπως ακριβώς και αλλού στην Ευρώπη, η μεσαιωνική κρατική υπόσταση γενικά δεν είχε εθνοτικά συλληφθεί. Επιπλέον, ήταν αρχοντική και ιδιαίτερα ανά περιφέρεια. Η έκτασή της ποικίλει από την αρχική ηγεμονία που εκτεινόταν από το Nin στον ποταμό Cetina στη σημερινή βόρεια Δαλματία με τα σχετικά μεγαλύτερη εδάφη των τελευταίων βασιλιάδων του μεσαίωνα. Αυτές περιλάμβαναν ένα μεγάλο μέρος της παρούσας επικράτειας της Κροατίας και το μεγαλύτερο μέρος από τη δυτική Βοσνία (στο Vrbas ποταμό). Από σύγχρονης απόψεως, το δωδέκατο αιώνα η ενσωμάτωση αυτού του κράτους με την Ουγγαρία ήταν μια επικής καταστροφή. Οι σύγχρονοι δεν το βλέπουν ως κάτι τέτοιο και στην πραγματικότητα δεν υποβιβάστηκαν σε αυτοκυβέρνηση. Η Κροατία, όχι λιγότερο από την Πολωνία, τη Βοημία, και την Ουγγαρία, αναπτύχθηκε στο λαβύρινθο των φεουδαρχικών σχέσεων που δεν είχαν καμία σχέση με τις σύγχρονες εθνότητες. Η ευγενής ελίτ των κρατών αυτών εφάρμοσαν τη δική τους κοινοβουλευτικό κανόνα, κλειστό για τους μη-ευγενείς, αλλά ανοικτό για τα βασιλικά-διορισμένα νέα μέλη, συμπεριλαμβανομένων των Ορθόδοξων Χριστιανών.

Που μας φέρνει στο ζήτημα της θρησκείας, ιδιαίτερα σε υποτιθέμενο ρόλο ενός εθνικού δείκτη; Αν και οι Κροάτες σε γενικές γραμμές είναι Ρωμαιοκαθολικοί, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι η προνομιακή θέση του δυτικού Χριστιανισμού, ιδίως στη Λατινική λειτουργική γλώσσα και την ιεροτελεστία της, ήταν αδιαμφισβήτητη διαμέσου των αιώνων. Ο κροατικός καθολικισμός αναπτύχθηκε σε ένα από τα πιο ευαίσθητα σύνορα της Ευρώπης με την Ανατολική Ορθοδοξία. Και στις δύο πλευρές των συνόρων ήταν οι Σλάβοι, όχι οι Λατίνοι και οι Έλληνες. Επιπλέον, ο θρησκευτικός διαχωρισμός τους δεν συνέβη με μιάς, ήταν μια διαδικασία που κράτησε αιώνες. Το γεγονός ότι οι Κροάτες, μόνο μεταξύ των καθολικών Σλάβων, χρησιμοποιούν το ελληνικό όνομα για τον Ιησού (ISUS) είναι αρκετά αποκαλυπτικό. Ομοίως και οι λατινικές επιρροές, κυρίως στον τομέα της αρχιτεκτονικής, είναι προφανείς στην Ορθόδοξη πλευρά του χάσματος. Στην εκκλησία των Σλάβων, η λειτουργική γλώσσα των Ορθόδοξων Σλάβων είχε χρησιμοποιηθεί σε τμήματα της Ρωμαιοκαθολικής Κροατίας μέχρι τον εικοστό αιώνα. Και το χάσμα μετατοπίζονταν. Μέσα από ένα μεγάλο μέρος της ιστορίας, παράκτιες περιοχές του Μαυροβουνίου, αλλά και μερικές από τις ορεινές περιοχές του, δεν ήταν λιγότερο από λατινικές απ'ότι η Δαλματία.

* Ο Ivo Banac είναι ομότιμος καθηγητής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Γέιλ και καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Ζάγκρεμπ. Από το 1995 έως το 1999 ήταν ο Καθηγητής του Πανεπιστημίου της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Κεντρικής Ευρώπης στη Βουδαπέστη, όπου διήρθε επίσης το OSI / CEU Ινστιτούτο στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Έλαβε το M.A. του και τα Ph.D. πτυχία του από το Πανεπιστήμιο του Στάνφορντ, και είναι ο συγγραφέας του εθνικού ζητήματος στη Γιουγκοσλαβία: Προέλευση, Ιστορία, Πολιτική (1984), το οποίο τιμήθηκε με το Wayne S. Vucinich Βραβείο της Αμερικανικής Ένωσης για την Πρόοδο των Σλαβικών Σπουδών, και με τον Στάλιν εναντίον του Τίτο : Ο κομμουνισμός χωρίζεται σε Γιουγκοσλαβικό κομμουνισμό (1988), το οποίο τιμήθηκε με το Γιόσιπ Јуrај Strossmayer Βραβείο από την Έκθεση Βιβλίου του Ζάγκρεμπ, καθώς και με πολλές επιπλέον κριτικές, άρθρα και συλλογές. Υπήρξε ως συν-πρόεδρος του Ινστιτούτου ανοικτής κοινωνίας (Κροατία) (Open Society Institute) και ως Γενικός Διευθυντής του Διαπανεπιστημιακού Κέντρου, Ντουμπρόβνικ. Ήταν επίσης ο υπουργός προστασίας του περιβάλλοντος και της πολεοδομίας στην κυβέρνηση της Κροατίας (2003), μέλος του Κροατικού Κοινοβουλίου (Sabor) (2003-2007), και πρόεδρος της Κροατικής Επιτροπής του Ελσίνκι για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2007-2009). Είναι αντίστοιχο μέλος της Κροατικής Ακαδημίας Επιστημών και Τεχνών (HAZU) και παλαιός και τρέχων συντάκτης των Ανατολικών Ευρωπαϊκών Πολιτικών και Κοινωνιών.

Η οθωμανική κατάκτηση, η οποία ξεκίνησε το δέκατο τέταρτο αιώνα, οδήγησε σε μια μερική έξοδο των ορθοδόξων προς τη Δύση. Μέχρι τότε, ωστόσο, οι Καθολικοί και οι Ορθόδοξοι ήταν αρκετά ευδιάκριτοι. Επιπλέον, το Ισλάμ έκανε μετατροπές εκεί όπου το οθωμανικό κράτος είχε αποκτήσει νέο έδαφος. Αντί να είναι εθνικοί δείκτες, μεγάλες θρησκευτικές παραδόσεις συνέβαλαν στη δημιουργία των σύγχρονων εθνών στην Κροατία όχι βέβαια λιγότερο από ό, τι στις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Υπάρχει μια αντίφαση εδώ. Οι σύγχρονοι Κροάτες διαμορφωτές του έθνους θεωρούσαν ότι πάντα οι Κροάτες θα πρέπει να δέχονται κάθε θρησκεία. Δεν είχαν αποθαρρυνθεί από τους Ορθοδόξους και τους Μουσουλμάνους για όσο χρονικό διάστημα οι ίδιοι θεωρούνταν ως εθνικά Κροάτες. Στην πράξη, ωστόσο, ήταν η καθολική βάση τόσο στην Κροατία, όσο στην Ιρλανδία και την Πολωνία, η οποία οδήγησε στο καθεστώς του "εθνικού" των Κροατών στη νεωτερικότητα. Είναι μια ιστορία ενός εθνικού δείκτη μέσα από μια διαδικασία αποβολής. Είναι τόσο δύσκολο να εξηγήσουμε στους αρχάριους, ότι στην ιστορία της Ιρλανδίας οι ιδρυτές του ιρλανδικού εθνικισμού, όπως ο Wolfe Tone και ο Robert Emmet, ήταν Προτεστάντες. Ομοίως, είναι δύσκολο να εξηγήσουμε σε αυτούς που μόλις εξοικειώθηκαν με την ιστορία της Κροατίας, ότι ο Νικόλα Ζρίνσκι (Zrinyi Miklós), ο ήρωας του δέκατου πέμπτου αιώνα των αντι-οθωμανικών πολέμων, πάρα πολύ δημοφιλής και στη Κροατία και στην Ουγγαρία, ήταν ένας προτεστάντης.

Το ζήτημα του εθνικισμού είναι ιδιαίτερα αμφιλεγόμενο στη σύγχρονη συνείδηση των Κροατών. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι χάρη στη πίστη στην κοινή καταγωγή των Κροατών και στα κινήματα του δέκατου ένατου και εικοστού αιώνα για την αυτονομία και την ανεξαρτησία δημιουργήθηκε η σύγχρονη ταυτότητα της Κροατίας. Ωστόσο, η έννοια του εθνικισμού να αποφεύγεται στη σύγχρονη Κροατία, δεδομένου ότι προκαλεί ανεπιθύμητους συλλόγους. Οι Κροάτες υποτίθεται ότι είναι εμφανώς εθνικιστές. Οι πτώσεις τους από την επιείκεια, ιδιαίτερα στον εικοστό αιώνα, είναι πάντα συνδεδεμένες με τον εθνικισμό. Βέβαια, ο Κροατικός εθνικισμός είχε χαρακτήρα πιο συχνά ενοποιητικό από ό, τι εθνικιστικό, πιο συχνά σε συνάρτηση με τη Νότια σλαβική κοινή αιτία από ό, τι του απομονωτισμού των Κροατών. Όχι μόνο αυτό αλλά και ο κροατικός εθνικισμός ήταν τουλάχιστον συχνά ιδιοκτησία της πολιτικής Δεξιάς. Ήταν η πολιτική αριστερά, όχι μόνο οι κομμουνιστές, αλλά και οι λαϊκιστές και οι κοινωνικοί αντάρτες, που διέδωσαν τα κύρια θέματα του εθνικισμού των Κροατών: αγώνας κατά των ξένων ηγεμόνων - κατά των ενετικών πλοιάρχων και των αυστριακών αξιωματικών συνοριοφυλάκων, Δυσπιστία στην απομακρυσμένη Δύση η οποία δεν εκτιμά τις θυσίες των Κροατών στην άμυνα της Ευρώπης εναντίον των Οθωμανών (Κροατία ως το προπύργιο της Χριστιανοσύνης), τις αρετές της απλότητας των Κροατών βαρβάρων στο πρόσωπό της υποτιθέμενης Δυτικής "παρακμής". Η πολιτική Δεξιά προσέθεσε μόνο το πολιτιστικό κωδικό: Η Κροατία ανήκει στην Δύση και ως εκ τούτου τα ανατολικά σύνορα της είναι πολιτισμένα. Σε αυτή την πλευρά επιβιώνουν οι πολιτιστικά και οι ιστορικά καινοτόμοι.

Αυτά τα μηνύματα έχουν συμπίεστεί στις συζητήσεις που κυριάρχησαν στον εσωτερικό διάλογο της Κροατίας μετά την ανεξαρτησία. Από τη μία πλευρά, ο στόχος της ανεξαρτησίας ήταν μετά βίας αμφιλεγόμενος μεταξύ της μεγάλης πλειοψηφίας του λαού της Κροατίας. Από την άλλη, δεν μπόρεσε να αποσπάσει την ομόφωνη στήριξη από τα σημαντικά τμήματα των μη Κροατών. Το ζήτημα του πώς να καθοριστεί η Κροατία με περιεκτικό τρόπο, όχι μόνο στο εσωτερικό αλλά και σε σχέση με τους γείτονες της, παραμένει το πιο σημαντικό από τα εκκρεμή ζητήματα. Είναι συνδεδεμένο με τον πολιτικό στόχο της ένταξής της στην ΕΕ, αλλά και με μια μικρή ποσότητα εσωτερικής αυτοπραγμάτωσης, στην οποία ο στόχος της κρίσιμης ανάγνωσης της ιστορίας της Κροατίας είναι υψίστης σημασίας. Φυσικά, αυτό δεν είναι το μοναδικό πρόβλημα. Η Ευρώπη στο σύνολό της αντιμετωπίζει μια καλή συμφωνία ενός εσωτερικού απολογισμού. Η πολιτιστική ενότητα της είναι στο ζήτημα, όπως είναι τα πολιτικά μέσα αντιμετώπισης των νέων ποικιλιών των Ευρωπαίων. Η πολυπλοκότητα της Κροατίας είναι απλώς ένας μικρόκοσμος των ισοδύναμων ευρωπαϊκών ανησυχιών.

Ακόμα όμως, υπάρχουν κάποιες ιδιαιτερότητες της Κροατίας, ιδίως στην ανάγνωση της ιστορίας του εικοστού αιώνα. Πριν από το 1990 υπήρχαν δύο στρατόπεδα. Ένα κατέχει το μονοπώλιο της ερμηνείας στη Γιουγκοσλαβία και το άλλο της μετανάστευσης. Η διαμάχη τους ήταν ιστορική και σφραγίστηκε με αίμα. Φυσικά, υπήρχαν απόψεις ακόμη και σημαντικές δημόσιες πεποιθήσεις που δεν εντάχθηκαν εύκολα στα δύο στρατόπεδα. (Σε κάθε πόλεμο υπάρχουν κάποιιοι ουδέτεροι και ορισμένοι χώροι για συζητήσεις μεταξύ των αντιπάλων.) Ένα από τα μεγάλα παράδοξα των μετά το 1990 δημοσίων συζητήσεων στην Κροατία, ωστόσο, είναι ότι η δομή των δύο αδιάλλακτων στρατοπέδων εξακολουθεί να υφίσταται. Επιπλέον, οι χώροι για συζήτηση μεταξύ των αντιπάλων έχουν μειωθεί και η διάβρωση των βασικών θέσεων εντός των δύο μονοπωλίων έχει και αυτή αντιστραφεί σημαντικά.

Ως ένα βαθμό τα δύο στρατόπεδα είναι προβλέψιμα. Η αφήγηση της Δεξιάς ήταν απλή. Οι Κροάτες ήταν ένα νόμιμο έθνος και το κοινοβούλιό τους (Sabor) εξέλεξε τους Αψβούργους στο θρόνο του Βασιλείου της Κροατίας, της Δαλματίας και της Σλαβονίας το 1526. Ως αποτέλεσμα, η σύνδεση του Βασιλείου με τα άλλα εδάφη της μοναρχίας των Αψβούργων ήταν καθαρά προσωπική και δυναστική, αλλά όχι και - κατά τον ίδιο χρόνο - τυχαία. Η Κροατία, με τον χιλίων ετών πολιτισμό της ανήκε στη Δυτική Ευρώπη και όχι στα

Βαλκάνια. Η Κροατία ήταν για αιώνες το προπύργιο της Χριστιανοσύνης (antemurale Christianitatis), στρέφονταν κατά της Οθωμανικής μουσουλμανικής απειλής και του διαχωρισμού της Ορθοδοξίας, δικό της ήταν βασίλειο της Μαρίας, της Αείπαρθένου Μαρίας για την αφοσίωσή της στη Κροατία (Advocata Croatiae).

Ακόμα, η ανωτερότητα του πολιτισμού της Κροατίας και οι υπηρεσίες της στη μοναρχία δεν τιμήθηκαν δεόντως βάσει των Αμβούργων. Αν και οι Κροάτες ήταν σίγουροι ότι ο θρόνος πραγματικά τους υποστήριζε εναντίον των Ούγγρων (Aula est pro Nobis), και αν και πολλοί θυσιάστηκαν για την δυναστεία κατά τη διάρκεια των πιο επικίνδυνων απειλών, όπως στο πλαίσιο Jelacic κατά τη διάρκεια της ουγγρικής επανάστασης του 1848 (pro Moriamur Rege nostro) , η δυναστεία δεν τους αντάμειψε με το βραβείο της δίκαιης διαίρεσης της μοναρχίας. Οι Νότιες σλαβικές επαρχίες της μοναρχίας (η περιοχή δικαιολογημένα ήταν από μόνη της κροατική) έλαβαν τον ίδιο βαθμό αυτονομίας, όπως η Ουγγαρία, μετά το Ausgleich (1866), η μοναρχία κατά πάσα πιθανότητα δεν θα είχε καταρρεύσει κατά τη διάρκεια του Μεγάλου Πολέμου και η Κροατία θα δεν είχε πέσει θύμα των Σέρβων -<<Τούρκικοι σκλάβοι μέχρι χθες,>> οι οποίοι εντός της πρώτης Γιουγκοσλαβίας (1918-1941) κατέστρεψαν κάθε ίχνος κροατικής αυτονομίας - το επενδυτικό πλάνο, την απαγόρευση (προ βασιλείας ή αντιβασιλείας), το στέμμα και τα πανό, το στρατό της περιοχής (domobrani) - που απολάμβαναν στην Αυστρο-Ουγγαρία.

Η Δεξιά υποστήριξε ότι η μεσοπολεμική κυριαρχία της Σερβίας ήταν αποτέλεσμα προδοσίας. Αλλά η Δεξιά προχώρησε πέρα από την πολιτική της έντονης αντίδρασης και κάλεσε τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Μετά τη δολοφονία του Στέπαν Ράντιτς (1871-1928), την κυριαρχία του Κροάτη πολιτικό ηγέτη μετά το 1918 και του προέδρου του Κροατικού Αγροτικού Κόμματος (HSS), καθώς και του Σέρβου αναπληρωτή στο πλαίσιο της Γιουγκοσλαβικής Εθνικής Συνέλευσης στο Βελιγράδι και την καθιέρωση του δικτατορικού καθεστώτος του βασιλιά της Γιουγκοσλαβίας Αλέξανδρου Καρατζόρτζεβιτς (Aleksandar Karađorđević 1888-1934), η Δεξιά επέλεξε βίαιη εξέγερση. Η Ουστάσα [(Ustaša) (Εξεγερμένων)], το κίνημα του Αντα Πάβελιτς (Ante Pavelić (1889-1959)), η οποία λειτούργησε από το 1929 υπό την προστασία της Ιταλίας του Μουσολίνι και άλλων ρεβιζιονιστικών δυνάμεων, έκανε ό, τι μπορεί για να δυσφημήσει τον φιλειρηνισμό του Ράντιτς. Υπό τις συνθήκες της δεκαετίας του 1930, η στάση αυτή αναπόφευκτα οδήγησε στη φασιστικοποίηση του κινήματος της Ustaša. Οι εγχώριοι υποστηρικτές της Ustaša επέλεξαν τη "νέα τάξη" φανερά, ακόμη και πριν από την επίθεση του Άξονα και το διαμελισμό της Γιουγκοσλαβίας, τον Απρίλιο του 1941.

Μετά την ίδρυση του Ανεξάρτητου Κράτους της Κροατίας (NDH), η οποία ήταν πραγματικά μια Ιταλο-γερμανική συγκυριαρχία στο πλαίσιο της επίσημης ηγεσίας του Ante Pavelić και της Ustaša, η φασιστική πολιτική, με όλες τις πτυχές του ολοκληρωτικού της, συμπεριλαμβανομένων του αντισημιτισμού - και, στην περίπτωση της Κροατίας, αντι-Σερβιανισμού - έγινε επίσημη. Κατά την περίοδο της κακοδιοίκησης και της τρομοκρατίας της Ustaša (1941-1945) ίσως και 120.000 άνθρωποι, κυρίως Σέρβοι, αλλά και Εβραίοι, Τσιγγάνοι, και αντιφασιστές Κροάτες, έχασαν τη ζωή τους στα στρατόπεδα συγκέντρωσης της Ustaša. Ο τρόμος των βασιλόφρονων Σέρβων ανταρτών , οι Τσετνικοί, κατευθύνονταν κυρίως εναντίον των Βόσνιων Μουσουλμάνων και Κροατών, είχε πολύ λιγότερα θύματα, όχι επειδή ήταν ποιοτικά διαφορετικός, αλλά επειδή οι Τσετνικοί δεν διέθεταν την κατασταλτική μηχανή του κράτους. Ο επικεφαλής της Ustaša στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Γιασένοβατς έγινε το σκοτεινό σύμβολο του καθεστώτος της Ustaša και το σημείο αναφοράς σχετικά με την ιστορική πορεία της κροατικής Δεξιάς του εικοστού αιώνα. Οι απαιτήσεις σχετικά με τα χιλιετή επιτεύγματα του κροατικού πολιτισμού τέθηκαν κι αυτές στις στάχτες του Γιασένοβατς.

Η Αριστερά - και στην Κροατία, αυτή συμβολίζει τη Κομμουνιστική Αριστερά - είχε τη δική της ανάγνωση της ιστορίας της Κροατίας του εικοστού αιώνα. Τα θέματα της Αριστεράς εκφράστηκαν καλύτερα στα γραπτά του Miroslav Krleža (1893-1981) , κύριου συγγραφέα της Κροατίας, θεατρικού συγγραφέα, και κοινωνικού κριτικού, καθώς και σε εκείνα του Κροάτη Γιόσιπ Μπρόζ Τίτο (1892-1980), γεννημένου ηγέτη του Κομμουνισμού στη Γιουγκοσλαβία. Ο Krleža και ο Τίτο ήταν σχεδόν ακριβείς συγχρόνοι. Ήρθαν από το ίδιο μέρος της Κροατίας - την βορειοδυτική περιοχή της kajkavianian διαλέκτου, με το Ζάγκρεμπ ως το κέντρο του. Έγιναν πολιτικά ενεργοί πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και έμπειροι στον πόλεμο στο ανατολικό μέτωπο. Και προέκυψαν από τις πεδιάδες-μακελειό(carnaged) της Γαλικίας ως πεπεισμένοι λενινιστές, ο Krleža αφού προσχώρησε στο κόμμα το 1919, πριν από τον Τίτο.

Το κόμμα ήταν το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γιουγκοσλαβίας (KPJ) και αυτό παρουσιάζει το πρώτο πρόβλημα στο στρατόπεδο της Αριστεράς: ποιά θα πρέπει να είναι η σωστή θέση της Κροατίας στη Γιουγκοσλαβία, και εάν η Κροατία θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τη Γιουγκοσλαβία, και αν θα πρέπει να κομμουνιστές της επίσης, να είναι οργανωτικά ανεξάρτητοι στο Κομμουνιστικό Κόμμα της Γιουγκοσλαβίας (KPJ). Η λενινιστική απάντηση σε αυτό το αίνιγμα ήταν αρνητική καιρό πριν από το 1917, εξ ου και η προοπτική της ανεξαρτησίας του κόμματος ή ακόμη και της αυτονομίας που δεν άφησε καμία πιθανότητα στο εσωτερικό της Τρίτης Διεθνούς. Ωστόσο, το 1919 ο Krleža ήταν αντίθετος με τη δημιουργία

ενός ενιαίου συγκεντρωτικού Κομμουνιστικού Κόμματος σε ένα πολυεθνικό κράτος. Σκέφτηκε ότι αυτό ήταν μια παραχώρηση προς την ηγεμονία της Σερβίας, και ότι δεν μπορεί να υπάρξει ενότητα σε ένα κράτος που ήταν εξ ορισμού αντι-εθνικό και αντι-λαϊκό.

Εν τω μεταξύ, οι μάζες των Κροατών, ιδίως η αριθμητικά σημαντική αγροτιά, βίωσαν την ενοποίηση του 1918 όχι ως απελευθέρωση από την τυραννία των Αψβούργων, αλλά ως μια νέα μορφή «πολιτικής δουλείας». Και δεδομένου ότι η HSS Ράντιτς ήταν η μοναδική πολιτική ομάδα στην Κροατία που αρνήθηκε τον Γιουγκοσλαβισμό στον εαυτό της, οι ψήφοι που κανονικά θα είχαν πάει προς την Αριστερά, συμπεριλαμβανομένων των φιλελεύθερων αριστερών, πήγαν στο κόμμα του Ράντιτς. Το πρόβλημα με αυτό δεν ήταν μόνο η περιθωριοποίηση της Αριστεράς, αλλά το παράδοξο ότι η HSS ήταν σε θέση να εκπροσωπήσει το πρόγραμμα της Αριστεράς πιο αποτελεσματικά από ό, τι η ίδια η Αριστερά. Αλλά παρά τα πλεονεκτήματα αυτά, η δημοτικότητα του HSS Ράντιτς ήταν, ωστόσο, ένα προϊόν μαζικού πάθους, το οποίο ο Krleža είδε ως ένα είδος "Vendée clericalist."

Η Αριστερά ήταν αντιμέτωπη με ένα δίλημμα. Η Γιουγκοσλαβία, για όλες τις αντιδραστικές πολιτικές της Karadževićes και την καταπιεστική ηγεμονία της Σερβίας, ήταν αντικειμενικά το μικρότερο κακό. Το «μεγαλύτερο κακό» θα ήταν η αποκατάσταση των Αψβούργων ή, ακόμη χειρότερα, στη δεκαετία του 1930, η γερμανική κατοχή. Αυτή η «άθλια πολιτική» του status quo της Γιουγκοσλαβίας, στην πρακτική πολιτική σημαίνει στήριξη αυτών των παρατάξεων της HSS που ήταν έτοιμες να συνεργαστούν με τους κομμουνιστές. Αυτό που οι κομμουνιστές έπρεπε να κάνουν ήταν να ανταγωνιστούν με τη Δεξιά με πατριωτισμό. Σε περίπτωση απουσίας του φιλελεύθερου κέντρου, το οποίο ο Krleža κατηγορούσε ως «Μασονικό-Mazzinist» προσανατολισμό, που ποτέ δεν είχε μια μαζική βάση και επιπλέον έθετε σε κίνδυνο τον εαυτό του μέσω της σύνδεσης με το Βελιγράδι, οι μάζες θα μπορούσαν να επιλέξουν μεταξύ του πατριωτισμού της Δεξιάς και της Αριστεράς.

Η ρητορική της Αριστεράς στο μεγαλύτερο μέρος της δεκαετίας του 1930 έδωσε έμφαση στον κροατικό πατριωτισμό και απέκρυψε τη σιωπηρή υποστήριξη της Γιουγκοσλαβίας. Ο Stjepan Cvijić, ο οργανωτικός γραμματέας της Κομμουνιστικής Νεολαίας Διεθνώς (KIM), συνεπώς και θύμα των σταλινικών εκκαθαρίσεων, έγραψε το 1937 ότι η ταξική συνείδηση των εργαζομένων δεν είναι ξένη προς τους ανθρώπους τους. Με τον αγώνα τους τείνουν ακριβώς προς την ευέλικτη ανάπτυξη της Κροατίας (Croatdom) ως έθνος με οικονομική, πολιτιστική και πολιτική άποψη. Και ο August Cesarec, μετά τον Krleža, ο πιο σημαντικός Κομμουνιστικός συγγραφέας, προσπάθησε να προσεγγίσει τους ρητορικούς εθνικιστικούς ήρωες του δέκατου ένατου αιώνα, όπως τον Eugen Kvaternik. Αυτή η ρητορική χρησιμοποιήθηκε επίσης από τον Τίτο, τη νέα γενική γραμματέα της KPJ, αλλά και στον πόλεμο.

Το προγραμματικό άρθρο του Τίτο <<Το εθνικό ζήτημα στη Γιουγκοσλαβία στο Φως του Εθνικού Απελευθερωτικού Αγώνα>> (Δεκέμβριος, 1942) είναι ιδιαίτερα καυστικό σχετικά με τα όσα βίωσε η Γιουγκοσλαβία. Ο Τίτο κατήγγειλε τις Βερσαλιές στη Γιουγκοσλαβία ως την αρχετυπική χώρα της εθνικής καταπίεσης στην Ευρώπη. Σύμφωνα με τον ίδιο, οι Κροάτες, οι Σλοβένοι, και οι Μαυροβούνιοι ήταν υποβιβασμένοι λαοί, πολίτες δεύτερης κατηγορίας της Γιουγκοσλαβίας. Οι Μακεδόνες και οι Αλβανοί υποδουλώθηκαν και εκτέθηκαν στη γενοκτονία. Οι Μουσουλμάνοι, γερμανικές και ουγγρικές μειονότητες χρησιμοποιήθηκαν σαν ένα μικρό αντάλλαγμα στην κύρια πολιτική διαπραγμάτευση ή σαν μέσο στον αγώνα εναντίον των Κροατών και των άλλων λαών της Γιουγκοσλαβίας. Ο ίδιος παρατήρησε ότι μια αριθμητικά ασήμαντη μειοψηφία της Μεγάλης Σέρβικης ηγεμονίας, στην ακόρεστη απληστία τους για τον εμπλουτισμό και με επικεφαλής τον βασιλιά, κυβέρνησαν τη Γιουγκοσλαβία για 22 χρόνια. Αυτοί δημιούργησαν το καθεστώς των θαλάμων-βασανηστηρίων, το καθεστώς κοινωνικής και εθνικής καταπίεσης.

Η λύση βρίσκονταν στο κομμουνιστικό πρόγραμμα της συγκεκριμένης εθνικής απελευθέρωσης. Ο Τίτο σημείωσε ότι το σύνθημα - εθνικός-απελευθερωτικός αγώνας - θα ήταν απλά μια φράση, ακόμη και μια απάτη, αν πέρα από όλα-η Γιουγκοσλαβική έννοια δε διέθεται εθνικό νόημα για κάθε άνθρωπο ξεχωριστά, δηλαδή, αν δεν σημαίνει εκτός από την απελευθέρωση της Γιουγκοσλαβίας, επίσης, και ταυτόχρονα μια απελευθέρωση των Κροατών, των Σλοβένων, των Σέρβων, των Μακεδόνων, των μουσουλμάνων, κλπ. Αυτός κατήγγειλε τον Pavelić ως ένα κατοχικό πράκτορα. Καθώς αντιμετώπιζαν την Ustaša και τους Ustaša-συμπαθούντες οι Κροάτες κομμουνιστές ήταν ανελέητοι. Εκτελέσεις ακολούθησαν εξαγορές όλων των περιοχών που κατέχονταν από την Ustaša.

Η άνοιξη του 1945 ήταν ιδιαίτερα σκληρή. Μετά την πτώση του Ζάγκρεμπ και την πτήση αυτών που απέμειναν από το στρατό Pavelić, συνοδεύτηκαν όμως από πολλούς πολίτες, στα μέρη της Αυστρίας που πραγματοποιήθηκαν από τους δυτικούς συμμάχους, οι κομμουνιστές πραγματοποίησαν αιματηρές εκτελέσεις των αιχμαλώτων κρατουμένων, πολλοί εκ των οποίων εκδίδονταν με τη βία από τις βρετανικές δυνάμεις στα συνόρα της Αυστρίας. Περίπου 30.000 έως 50.000 άνθρωποι εκτελέστηκαν με NKVD στιλ στα κοιλάματα και στις τάφρους της Σλοβενίας και στα βορειοδυτικά της Κροατίας την άνοιξη και το καλοκαίρι του 1945. Το χωριό στα σύνορα του Bleiburg, στην αυστριακή Καρινθία, όπου οι Βρετανοί

παρέδωσαν το μεγαλύτερο μέρος των συλληφθέντων στρατιωτών και των αμάχων Κροατών στις μεροληπτικές δυνάμεις, έγινε συνώνυμο με τη Κομμουνιστική τρομοκρατία μετά την «απελευθέρωση». Περιττό να πούμε ότι η τρομοκρατία δεν έπαψε ποτέ κάτω από το κομμουνιστικό καθεστώς, αν και ξέφτισε μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1950, μετά τη σκληρή καταστολή των πραγματικών ή φανταστικών οπαδών του Στάλιν, μετά την ρήξη με την ΕΣΣΔ το 1948. Το ειδικό στρατόπεδο για τους Γιουγκοσλάβους σταλινικούς ιδρύθηκε στο Goli Otok (λιτ. Naked Island), στην βόρεια παράλια της Κροατίας.

Pavelić και Jasenovac. Τίτο και Bleiburg (και Goli Otok). Δύο πρόσωπα του τρόμου και της καταπολέμησης της τρομοκρατίας. Η δεξιά πλευρά, έκρινε ότι η Κροατία του Pavelić ήταν ένα πραγματικό εθνικό κράτος, ότι αυτοί της Ustaša δεν ήταν φασίστες, αλλά εθνικιστές, οι οποίοι φιλοξενούνται στις πολιτικές συνθήκες της εποχής, ότι τα χρόνια ήταν σκληρά, και ότι στον πόλεμο πολλά ανεπιθύμητα πράγματα λαμβάνουν χώρα, ότι οι Σέρβοι ήταν εθνικοί εχθροί αποφασισμένοι να καταστρέψουν την Κροατία, ότι οι κομμουνιστές έκαναν χρήση των Σέρβων για να υποβιβαστεί η NDH, και ότι στην πραγματικότητα του πολέμου η Κροατία υποστήριξε τους Σερβο-κομμουνιστές, γιατί σε αντίθεση με όλους τους άλλους Κομμουνιστές, οι κομμουνιστές της Κροατίας στερούνται μιας ουγγιάς του αισθήματος του έθνους - αυτοί οδήγησαν το έθνος σε μια άλλη ακολουθία υποδούλωσης των Σέρβων υπό το πρόσχημα της Γιουγκοσλαβίας ότι οι Εβραίοι ήταν ακούσια θύματα, μια θυσία που οφείλονταν στη συμμαχία με το Ράιχ, και ότι το Γιασένοβατς ήταν ένα δυσάρεστο αλλά αναπόφευκτο μέρος με τις συνθήκες προφυλάξεις για την ασφάλεια και την τιμωρητική πολιτική.

Η αριστερή πλευρά, έκρινε ότι η αντίσταση στους κατακτητές και στα ανδρείκελα της Ustaša ήταν, επίσης, μια επανάσταση ανθρώπων που ωρίμασε σε μια σοσιαλιστική επανάσταση, ότι υπό τις περιστάσεις κανένα τρίμηνο δε θα έπρεπε να είχε δοθεί στους φασίστες και στους φίλους τους, οι οποίοι καλό θα ήταν να εξαιρεθούν από προσώπου γης, ως μέρος της ενιαίας επαναστατικής διαδικασίας, ό,τι σε κάθε τιτάνια σύγκρουση λάθη και υπερβολές συμβαίνουν, ότι το Goli Otok ήταν νόμιμη άμυνα έναντι σταλινικής ανατροπής και δεν είχε κατασκευαστεί κανένα στρατόπεδο στο Goli Otok, έτσι στο σύνολο της η Γιουγκοσλαβία ήταν ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης, ότι η Κροατία πήρε το πλήρες μέτρο της εθνικής απελευθέρωσης και της κυριαρχίας της σοσιαλιστικής γιουγκοσλαβικής ομοσπονδίας, η οποία συνέχισε να επιδιώκει μεγαλύτερη και περισσότερη δύναμη των επιμέρους δημοκρατιών. (Ο Krleža είπε με τη παραίτησή του το 1970, ότι η μη επίτευξη της ανεξαρτησίας, όπως στις περιπτώσεις της Εσθονίας και της Κροατίας, δεν ήταν κατ'ανάγκη μια τραγωδία.)

Μετά την κατάρρευση του κομμουνιστικού ρεύματος, η Αριστερή πλευρά της ερμηνείας είχε τελειοποιήσει τη θέση της. Στη Σοσιαλιστική επανάσταση είχε χρησιμοποιηθεί και ο όρος «αντιφασιστική πάλη» που έντονα αγκαλιάστηκε σε σημείο τέτοιο που αυτή η αόριστη έκφραση βρήκε αποδοχή στο έδαφος του αμφιταλαντευόμενου Κέντρου και ακόμη και σε τμήματα της Δεξιάς. Επειδή η Γιουγκοσλαβία ως έννοια ήταν νόθος στο δημόσιο λόγο, οι στόχοι του κομμουνιστικού αγώνα είχαν εθνικοποιηθεί: Ήταν ο στρατός του Τίτο που απελευθερώθηκε στα Ίστρια, στη Ριέκα, στο Ζαντάρ, καθώς και στα νησιά, ήταν η ηγεσία του Τίτο που διασφάλισε τους Κροάτες από το σερβικό ρεβανσισμό, η οποία σίγουρα θα είχε πέσει στα κεφάλια τους, αυτοί που είχαν τους δυτικούς συμμάχους τους - η κυβέρνηση στην εξορία και οι αντάρτες του Τσένικ - ήρθαν στην εξουσία το 1945. Εκτός αυτού, τα σύνορα της ανεξάρτητης Κροατίας ήταν ένα προϊόν της πολιτικής του Τίτο.

Βεβαίως, μετά την ανάληψη της εξουσίας το 1990, ο Φράνιο Τούτζμαν (1922-1999), πρώτος πρόεδρος της Κροατίας, επιδιώκει τη δική του πολιτική συμφιλίωσης (pomirenje), την οποία είδε ως αναγκαία για την εθνική ενότητα, όχι μόνο κατά την περίοδο του αμυντικού πολέμου εναντίον της Σερβίας και του Γιουγκοσλαβικού Λαϊκού Στρατού (1991-1992), αλλά και γενικότερα. Η πολιτική του Τούτζμαν πρακτικά σήμαινε ότι όλα τα στρατόπεδα της Κροατίας ήταν καλά, αν και μερικά ήταν στην πραγματικότητα καλύτερα. Στο προοίμιο του Συντάγματος της Δημοκρατίας της Κροατίας (1990), λέγεται ότι το κροατικό «καπέλο της εθνικής ανεξαρτησίας και της συνέχειας του κράτους» εκδηλώθηκε μέσα από τους αιώνες σε διάφορα ιστορικά παραδείγματα, συμπεριλαμβανομένης της «δημιουργίας των θεμελίων της κρατικής κυριαρχίας στην περίοδο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, που εξέφρασε την ανακήρυξη του Ανεξάρτητου Κράτους της Κροατίας (1941) στις αποφάσεις του ομόσπονδου Αντιφασιστικού Λαϊκού Απελευθερωτικού Συμβουλίου της Κροατίας (1943), και στη συνέχεια στο Σύνταγμα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κροατίας (1947) και στα συντάγματα της Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας της Κροατίας (1963-1990). "Σύμφωνα με το Σύνταγμα, η Αριστερά είναι προφανώς καλύτερη, κάτι το οποίο σήμαινε σαφώς να ευχαριστήσει τους βετεράνους των ενοτήτων των Παρτιζάνων, ο Τούτζμαν συμπεριλαμβανόταν επίσης.

Στην πράξη, συνέβαινε συχνά το αντίθετο. Κομμουνιστικά και παρτιζάνικα μνημεία καταστράφηκαν σχεδόν παντού, με σημαντική εξαίρεση τη Ίστρια, τη Ριέκα, και τα παραθαλάσσια μέρη της Κροατίας. Ο Τίτο και όλοι σχεδόν οι κομμουνιστές ήρωες έχασαν τους στόχους τους, υπήρχαν ωστόσο και εξαιρέσεις. Ακόμα, η Δεξιά κατά καιρούς θεωρήθηκε ως η καλύτερη επιλογή μέχρι τη δεύτερη θητεία του Stjepan

Mesic, που ήταν πρόεδρος της Κροατίας από το 2000 έως το 2010. Μετά ή γύρω στο 2005 οι προτάσεις/στόχοι της Δεξιάς είχαν εκλείψει μέχρι το σημείο της εξαφάνισης.

Ποιά τα θύματα των δύο τρόμων; Οι δίκες για τα εγκλήματα πολέμου της Ustasa, όπως αυτά του Dinko Šakić, του διοικητή του Γιασένοβατς το 1944, ο οποίος δικάστηκε και καταδικάστηκε το 1999 με τη μέγιστη ποινή των είκοσι χρόνων φυλάκισης, αυτή ήταν εξαιρετικά σπάνια και υπαγορεύθηκε από εξωτερικές πιέσεις ή απαιτήσεις. Έγιναν κάποιοι προσπάθειες για να δοκιμαστούν οι δράστες σε διάφορα κομμουνιστικά εγκλήματα, αλλά τα αντικείμενα αυτών των πειραμάτων ήταν λίγοι και κατα κύριο λόγο Σέρβοι, Π.χ., Γενική Rade Bulat. Δεν ήταν πρακτικό να κινήσουν διαδικασίες κατά των υπευθύνων για την κομμουνιστική καταστολή για όσο χρονικό διάστημα ο στενός κύκλος του Τούτζμαν περιελάμβανε πολλούς βετεράνους της Γιουγκοσλαβικής μυστικής αστυνομίας, το πρωθυπουργό της Κροατίας το 1990-91 δηλαδή τον Γιώσιπ Μανολίτς, ο οποίος ήταν ο διοικητής του συνόλου των σωφρονιστικών ιδρυμάτων στην Κροατία, καθώς και το Golí Otok, 1948 - 1960. Από τις διάφορες καγκουρό δίκες από την κομμουνιστική περίοδο, μόνο μία είχε επίσημα αντιστραφεί, αυτή του Alojzije Στέπινιτς, του καθολικού Αρχιεπισκόπου του Ζάγκρεμπ, ο οποίος καταδικάστηκε σε δεκαέξι χρόνια ποινικής δουλείας το 1946. Υπήρξε κάποια αποκατάσταση της κατασχεθείσας περιουσίας στα διάφορα θύματα της Ustaša και των κομμουνιστικών καθεστώτων, αλλά αυτή η διαδικασία ήταν επιφανειακή και κωλυσιεργία. Είναι αρκετά φανερό, ότι τα θύματα δεν απολαμβάνουν κανένα προνόμιο, ούτε οι μαρτυρίες τους θεωρούνται ως σημαντικές ή ευπρόσδεκτες.

Η αντιπαράθεση των δύο πλευρών(Δεξιάς-Αριστεράς) επηρέασε τη φύση του κινήματος για την ανεξαρτησία της Κροατίας, το οποίο ξεκίνησε από την κρίση του του Γιουγκοσλαβικού κράτους το 1980 και την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης το φθινόπωρο του 1989. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι, παρά την κατασταλτική φύση του κομμουνιστικού καθεστώτος στη Γιουγκοσλαβία, η κυρίαρχουσα κομμουνιστική ιδεολογία στην Κροατία έγινε δεκτή σε διάφορα σημείοντα τμήματα της κροατικής κοινωνίας, μέχρι την εκκαθάριση της μεταρρύθμισης της πτέρυγας του Συνδέσμου Κομμουνιστών της Κροατίας (SKH) το Δεκεμβρίου του 1971. Η πρωτοβουλία του Τίτο για την εκκαθάριση των Κροατών εθνικών κομμουνιστών σηματοδότησε το τέλος της ηγεμονίας του ιδεολογικού SKH και την αρχή της διαπίστωσης, ότι οι προϋποθέσεις για τη βελτίωση της κροατικής κοινωνίας δεν υπήρχαν πλέον στο εσωτερικό της Γιουγκοσλαβίας. Όλες οι προσπάθειες από την πλευρά της Κομμουνιστικής ελίτ να αναλάβει την αποκατάσταση στα μάτια των Κροατών ήταν απατηλή μετά το 1971. Όλες οι επόμενες «μεταρρυθμίσεις», συμπεριλαμβανομένης της αποκέντρωσης, Σύνταγμα του 1974, χρησιμοποιήθηκαν ως παραδείγματα φόβου από την κυρίαρχη ελίτ πριν τις πραγματικές δημοκρατικές προσδοκίες, επιπλέον, όχι μόνο στην Κροατία.

Μια σειρά από εσωτερικές κομματικές συγκρούσεις, ειδικά μετά το θάνατο του Τίτο το 1980, αποδυνάμωσε τη φήμη του κόμματος και την επιχειρησιακή δύναμη της SKH. Ήταν όλο και πιο σαφές ότι η άρχουσα ελίτ ήταν αδύναμη καθώς και απρόθυμη να αποδεχθεί την οποιαδήποτε ιδέα του καταμερισμού της εξουσίας με ένα ευρύ κύκλο της αντιπολίτευσης, μεταξύ των οποίων η Καθολική επιρροή ήταν ιδιαίτερα εντυπωσιακή στον απόηχο του κινήματος της Αλληλεγγύης στην Πολωνία. Δεν υπήρχαν στην πραγματικότητα ιδέες μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της SKH κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, παρά τη στηριγμένη ατμόσφαιρα ενός περικυκλωμένου κάστρου και την απελπισμένη ανάγκη για λύσεις μετά την άνοδο του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς στην εξουσία της Σερβίας το 1987.

Απο το 1989 ωστόσο, ο Μιλόσεβιτς υπονόμευε όμως εξασθενημένη τη Γιουγκοσλαβική ομοσπονδία και έτσι ανάγκασε τους SKH να σκεφτούν εναλλακτικές λύσεις για τη Γιουγκοσλαβία. Το πρόβλημα για την άρχουσα ελίτ στην Κροατία ήταν το πώς να καθοδηγεί την αφυπνησμένη τίγρη του εθνικισμού των Κροατών, χωρίς να χάσει την εξουσία και, στη περίπτωση που η ισχύς δεν θα μπορούσε πλέον να είναι ασφαλής, το πώς να αποτρέψει την τιμωρία και την απώλεια των προνομίων της μετά από τέσσερις δεκαετίες δικτατορίας. Η ελίτ που δεν ήξερε πώς να αντισταθεί στο Μιλόσεβιτς και που πρώτη άρχισε να δυσκολεύει τις προσπάθειές του στο να εξάγει την εθνικιστική σερβική ανατροπή στην Κροατία μόνο τον Ιούνιο του 1989, άρχισε να σκέφτεται νέες νομιμοποιητικές συσκευές και, μετά από κάποιους δισταγμούς, αποφάσισε να επιτρέψει τη νομική λειτουργία ενός αριθμού νέων οργανισμών - όχι εντελώς ακόμα πολιτικά κόμματα. Εν μέσω αυτής της διαδικασίας, το τείχος του Βερολίνου κατέρρευσε και οι Γιουγκοσλάβοι κομμουνιστές έχασαν όλα τα πλεονεκτήματα της ιδεολογικής πρωτοτυπίας τους σε σχέση με την ελίτ. Παρόλα αυτά, η αποδοχή των πολυκομματικών εκλογών στο τελευταίο συνέδριο SKH (Δεκέμβριος 1989) δεν θα είχε συμβεί εάν οι Κροάτες κομμουνιστές της ελίτ δεν ήταν σίγουροι για τη νίκη τους. Δεν μεταβίβασαν την εξουσία, αλλά την έχασαν στις εκλογές για τη Κροατική Δημοκρατική Ένωση του Τούτζμαν (HDZ), ένα από αυτά τα κινήματα με αυτοπεποίθηση, ιδεολογικά ασαφές και μη αναπτυγμένο, αλλά ενσωματωμένο πλήρως στην παράδοση των κυκλικών Πανκροατικών εθνικιστικών κινήματων, τα οποία είναι σχεδόν αδύνατο να σταματήσει κανείς στη διαμορφωτική τους περίοδο. Υπό αυτές τις συνθήκες, ελλείψει των προστατευτικών παρεμβάσεων εκ μέρους της κομμουνιστικής ελίτ σε όλη την Ανατολική

Ευρώπη, οι Κροάτες κομμουνιστές, η δύναμη της αριστεράς, σχεδόν χωρίς να διαμαρτύρονται, αλλά βέβαιοι ότι οι νέες αρχές ούτε θα τους καθαιρούσε ούτε με άλλο τρόπο θα τους έβλαπτε.

Ο Φράνιο Τούτζμαν δεν ήταν ένα ιδιαίτερα σημαντικό συμμετέχων πρόσωπο στο μεταρρυθμιστικό κίνημα SKH του 1971. Η σημασία του αυξήθηκε μόνο μετά το θάνατο του Τίτο, όταν έγινε ο νέος στόχος της καταστολής, και ιδιαίτερα μετά την θριαμβευτική περιοδεία του από τη μετανάστευση το 1987. Ο Τούτζμαν ήταν σημαντικός, διότι, σε αντίθεση με πολλά άλλα σημαντικά πρόσωπα της μεταρρύθμισης, ήταν πολιτικά ενεργός και πιο επιρρεπείς στην ανάληψη κινδύνων. Εμείς ακόμα δεν κατανοούμε πλήρως το φάσμα των επαφών του και το πεδίο του πολιτικού μετασχηματισμού του, ειδικά μετά το 1989, όταν ανέλαβε τα ηνία της κροατικής αντιπολίτευσης.

Σύμφωνα με τις κροατικές πολιτικές παραδόσεις, ο Τούτζμαν νομιμοποιεί τον εαυτό του σε διάφορα κείμενά του, στα οποία είναι σημαντικό να αναγνωρίσουμε τις εντελώς πρωτότυπες συμβολές του στην εθνική κροατική πολιτική. Ο ίδιος υποστηρίζει μία εθνική συμφωνία με τους Σέρβους υπέρ της δημιουργίας δύο ανεξάρτητων και εθνικά ομοιογενών κρατών - της Κροατίας και της Σερβίας. Αυτό είχε συνέπειες για τις επόμενες πολιτικές του για τη Βοσνία. Σε αντίθεση με τον εθνικιστικό μαξιμαλισμό (τη πολιτική της Ustaša : «Η Κροατία στο ποταμό Ντρίνα») και με τα υφιστάμενα συνόρα της Κομμουνιστικής Κροατίας, ο Τούτζμαν ζήτησε τη διχοτόμηση της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και την ανταλλαγή των πληθυσμών. Αυτό είναι εμφανές σε πολλά σημεία του βιβλίου του, Nacionalno pitanje u suvremenoj Evropi, (Το εθνικό ζήτημα στη σύγχρονη Ευρώπη), το οποίο δημοσιεύθηκε στην μετανάστευση το 1981 και το 1982. Η εφαρμογή αυτής της πολιτικής ενάντια στα συμφέροντα των Βοσνίων Μουσουλμάνων (Βόσνιοι) σε συμφωνία με τον Μιλόσεβιτς (1991-1994) αποδυνάμωσε σοβαρά τις εξωτερικές σχέσεις της Κροατίας κατά την περίοδο του Τούτζμαν. Αυτή ήταν υπεύθυνη για την αποδυνάμωση της άμυνας της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, μετά την επίθεση της Σερβίας το 1992 και στη συνέχεια διασώθηκε μόνο από τις πιέσεις της αμερικανικής πολιτικής στο πλαίσιο του Μπιλ Κλίντον, όταν η Κροατία αναγκάστηκε να εγκαταλείψει τον πόλεμο με τους Βόσνιους (Ουάσιγκτον συμφωνίες, 1994) και να ενεργήσει ως πληρεξούσιος κατά των Σέρβων της Βοσνίας.

Η βοσνιακή πολιτική του Τούτζμαν ήταν σίγουρα ένα νέο στοιχείο στις συγκρούσεις της δεκαετίας του 1990. Έτσι ήταν ο νέος και ο ενεργός αντι-γιουγκοσλαβισμός των Σέρβων, οι οποίοι μέχρι τώρα είδαν τα πλεονεκτήματα της Γιουγκοσλαβίας ως μια πολιτική λύση που προσφέρει την καλύτερη διαπραγμάτευση για τους Σέρβους. Η Μιλοσεβική πολιτική της Σερβίας έγινε αποφασιστικά αντι-Γιουγκοσλαβική, με την έννοια ότι αυτή προωθούσε την εγκατάλειψη των τμημάτων της Γιουγκοσλαβίας (Σλοβενία, Κροατία βορειοδυτική), στα οποία δεν υπήρχαν Σέρβοι. Η ανικανότητα των Σέρβων στην Κροατία να απελευθερωθούν από την έλξη των Μεγάλων Σερβικών ιδεολογιών ήταν ένα οδυνηρό σημείο για τις κροατικές εξελίξεις πολύ πριν την άνοδο του Μιλόσεβιτς. Με την ιδεολογία του Μιλόσεβιτς, η ελίτ των Σέρβων στην Κροατία είχαν δεσμευτεί όχι μόνο για την κυριαρχία της Κροατίας, αλλά και για τη στεγανοποίησή της. Φυσικά, τα λάθη των Κροατών δεν βοήθησαν τον Τούτζμαν να διεξάγει μια εκκαθάριση των Σέρβων από τους διάφορους πολιτικούς και δικαστικούς θεσμούς.

Εκτός από το βάρος της άστοχης πολιτικής προς τη Βοσνία και τους Σέρβους της Κροατίας, ο Τούτζμαν που αντιμετώπιζε πολλές διπλωματικές προκλήσεις στις αρχές του 1990. Αν και κατάφερε να παρεμποδίσει την ωμή ισχύ του στρατού του γιουγκοσλαβικού λαού, το τελευταίο απομεινάρι του τιτοϊκού κομμουνισμού, ήταν πιο σκληρό γι'αυτόν να πείσει τη διεθνή κοινότητα να αναγνωρίσει την Κροατία (1991-1992) και να του προσφέρουν την υποστήριξή τους στην άρση της Σερβικής κατοχής τμημάτων της Κροατίας, κάτι που κατάφερε με στρατιωτική βοήθεια (Επιχειρήσεις Αστραπή και Καταγίδα το 1995) δηλαδή με τη σημαντική υποστήριξη της Αμερικής. Η πολιτική του Χέλμουτ Κολ για τη γερμανική ενοποίηση που λειτούργησε κατά της Κροατίας σε πολλούς κύκλους της Δυτικής Ευρώπης το 1991, ειδικά στη Βρετανία και τη Γαλλία, οδήγησε στο μύθο της γερμανικής χορηγίας για την ανεξαρτησία της Κροατίας. Στην πραγματικότητα, η γερμανική αντιπολίτευση ήταν πιο χρήσιμη για την προώθηση της αναγνώρισης της Κροατίας από ό, τι πολλοί από τους επίσημους κύκλους στη Βόννη το 1991. Αλλά ήταν η κατάρρευση του πραξικοπήματος κατά του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στην ΕΣΣΔ (Αύγουστος 1991) που άνοιξε το δρόμο για μια πιο θετική πολιτική για την ανεξαρτησία της Κροατίας και της Σλοβενίας κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1991. Είναι σημαντικό στο πλαίσιο αυτό να υπάρξει αναφορά στο ρόλο των νέων δημοκρατιών της Ανατολικής Ευρώπης. Η Ουγγαρία, ιδιαίτερα, συνέβαλε σημαντικά στην άμυνα και την αναγνώριση της Κροατίας.

Το δεύτερο μισό της Προεδρίας Τούτζμαν (1995-1999) έγινε γνωστό για τη σταθερή μείωση των δημοκρατικών πρακτικών και την αυξανόμενη απομόνωση. Αυτή ήταν και η περίοδος κατά την οποία πολλές υπερβολές που έγιναν στη διάρκεια του πολέμου ήρθαν στο προσκήνιο, οδηγώντας σε διερεύνηση των διαφόρων εγκλημάτων του πολέμου. Ίσως τόσες πολλές όσες 200.000 ζωές χάθηκαν στους πολέμους που αγωνίζονταν στα εδάφη της Κροατίας, της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης, και το Κοσσυφοπέδιο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990. Επιπλέον, περισσότεροι από ένα εκατομμύριο άνθρωποι αναγκάζονταν να επανεγκατασταθούν («εθνοκάθαρση») και μια τεράστια χρηματοδότηση για στέγαση και άλλα περιουσιακά στοιχεία καταστράφηκαν. Ο καθορισμός της ευθύνης για αυτές τις κατάφωρες παραβιάσεις του διεθνούς

ανθρωπιστικού δικαίου και μια αληθινή εξήγηση για τις συγκρούσεις, καθώς και τα αναγκαία μέτρα για την αποκατάσταση των διαφόρων ζημιών, συνέχισαν να κυριαρχούν στις διπλωματικές και δικαστικές ανησυχίες της Κροατίας μετά το τέλος των εχθροπραξιών.

Λόγω ακριβώς των «αμυντικών» περιορισμών στα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης, η επιδίωξη των εγκληματιών πολέμου δεν θα είχαν συμβεί, εάν το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ δεν είχε δημιουργήσει το ειδικό Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία (ICTY), γνωστό (αν είναι ασαφές) και ως το Δικαστήριο της Χάγης. Το ICTY έχει αναλάβει τις πιο χαρακτηριστικές περιπτώσεις των εγκλημάτων πολέμου, αν και με ελάχιστες εξαιρέσεις, έφτασε στο σημείο να χρεώσει τον εν ενεργεία αρχηγό του κράτους - τον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς της Σερβίας, ο οποίος πέθανε κατά τα τελικά στάδια της δίκης του. Αλλά ο στόχος της, ακόμη και πριν από μερικά από τα μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ αποφάσισε να τραβήξει την κουρτίνα σχετικά με τις πράξεις της, ποτέ δεν ανέκρινε όλους τους υπόπτους εγκλημάτων πολέμου. Από την αρχή τονίστηκε ότι η πλειοψηφία των περιπτώσεων που το ICTY θεωρεί ότι είναι αντάξιες του κατηγορητηρίου τις παραπέμπει στα εθνικά δικαστήρια όταν οι πολιτικές συνθήκες το επιτρέπουν.

Αυτό συνέβη μετά τη δεύτερη μετάβαση (εις) του 2000. Μετά τις εκλογές στην Κροατία και τη Σερβία, τη δημιουργία κυβέρνησης συνασπισμού του Ίβιτσα Ράτσαν στην Κροατία (Ιανουάριος 2000) και την πτώση του καθεστώτος του Μιλόσεβιτς στη Σερβία (Οκτώβριος 2000), το ICTY πέρασε σε αρκετές περιπτώσεις, στα εθνικά δικαστήρια, με την προοπτική του να μείνει ακόμα περισσότερο μετά από φινάλε του δικαστηρίου της Χάγης. Ως εκ τούτου, η μεταβατική δικαιοσύνη με τη στενή έννοια είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο, που περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο μεγάλα εγκλήματα πολέμου, μερικά από αυτά ξεκίνησαν από το ICTY, αλλά με μια σημαντική εγγώρια επέμβαση. Μέχρι σήμερα, αν και οι τάσεις βελτιώνονται, οδηγώντας σε σημαντική συνεργασία μεταξύ των εισαγγελιών στην Κροατία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη και τη Σερβία, το ρεκόρ παραμένει παρ' όλα αυτά μάλλον ανάμεικτο.

Η επιδίωξη της Κροατίας για τη μεταβατική δικαιοσύνη έχει αμαυρωθεί από την υψηλή συχνότητα των δοκιμών εναντίον απόντων κατηγορουμένων και εξαιτίας της μη συνοχής στα μέτρα που διέπουν την προδικαστική κράτηση και την προστασία των μαρτύρων. Σε τέσσερις υψηλού προφίλ υποθέσεις εγκλημάτων πολέμου, ωστόσο, περιλαμβάνονται η δολοφονία και ο βασανισμός των αμάχων και στρατιωτικών αιχμαλώτων από το κροατικό στρατό και τις πολιτικές αρχές - στη στρατιωτική φυλακή Λόρα, στο Σπλιτ, 1992 - 1997, η δολοφονία των Σέρβων πολιτών στην Gospić τον Οκτώβριο 1991 (50 θύματα), κατά τη διάρκεια της επιχείρησης Medak τον Σεπτέμβριο του 1993 (28 Σέρβων πολιτών και 5 κρατούμενων), και στο Osijek («κολλητική ταινία» και «γκαράζ» περιπτώσεις), - οι κατηγορούμενοι καταδικάστηκαν σε ποινές με σοβαρούς όρους και περιορίστηκαν σε σωφρονιστικά ιδρύματα. Ακόμα, το ρεκόρ ICTY παραμένει πολυτάραχο, λόγω της επιλογής της δικαστικής διαδικασίας και της επιλεκτικότητας στη δίωξη. Αυτό το πείραμα στη διεθνή δικαιοσύνη δεν έχει καταφέρει να σηματοδοτήσει το μέγεθος των παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά την περίοδο των συγκρούσεων. Εξ ου και η ανάγκη ενίσχυσης των εναλλακτικών μεθόδων της λήψης των αποφάσεων στη δικαιοσύνη αφού το ICTY δημιουργεί πτυχώσεις στις δραστηριότητές του.

Αναβίωση της Κροατίας στα πρότυπα της δημοκρατίας μετά το θάνατο του Τούτζμαν το 1999 ήταν σε μεγάλο βαθμό η χειρονακτική εργασία των τριών πρωθυπουργών - του Ίβιτσα Ράτσαν, Ίβο Σανάντερ, και Γιαντράνκα Κοσόρ. Ο Ράτσαν, ο τελευταίος επικεφαλής της SKH πριν από την κατάρρευση του κομμουνισμού και επικεφαλής του μετα-κομμουνιστικού κόμματος των Σοσιαλδημοκρατών, ήταν ένας αξιοπρόσεκτος επιζών. Ο στόχος του ήταν να διατηρηθεί η πολιτική υποκοουλτούρα που εκπροσώπησε, και να φράξουν το δρόμο του κροατικού εθνικισμού, τον οποίο φοβόταν πολύ. Η περίοδος του ήταν γνωστή για διάφορους συμβιβασμούς, που απογοήτευσε τους μεταρρυθμιστές, αλλά ποτέ δεν κέρδισε την υποστήριξη των περιθωριοποιημένων υποστηρικτών του Τούτζμαν.

Παρά το γεγονός ότι είναι σχεδόν από όλους διασυρμένος στον απόηχο των σοβαρών κατηγοριών περί διαφθοράς, η διαχείριση του Ίβο Σανάντερ πάνω από παλιό κόμμα του Τούτζμαν - το HDZ - παρήγαγε μια πολύ αναζωογονημένη κεντροδεξιά πολιτική ηγεσία, έτοιμη να πορευτεί στο βήμα με τις σύγχρονες δυτικές και περιφερειακές ανάγκες. Ο Σανάντερ έφερε τους Σέρβους της Κροατίας στο συνασπισμό του και αργότερα στο υπουργικό του συμβούλιο, σταμάτησε την επιρροή της παλαιάς δεξιάς, την κατά πολύ προηγμένη περιφερειακή συνεργασία, και έθεσε τέρμα στις καθυστερήσεις με το ICTY. Αξίζει να σημειωθεί ότι πραγματιστικό στην προσέγγισή του, το αρχείο του ήταν σε κίνδυνο από τις υπερβολές της περιόδου, όχι σε αντίθεση με εκείνες τις δεξιές-κεντρώες αντίστοιχα στο Δουβλίνο, την Αθήνα και τη Ρώμη. Ακόμα, η μη ιδεολογική προσέγγισή του, όπως αυτή του διαδόχου του, Γιαντράνκα Κοσόρ, έρχεται σε πλήρη αντίθεση με τις τραγωδίες και τα πάθη που δημιούργησαν το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας της Κροατίας κατά τον 20ο αιώνα.

Η Κροατία εξακολουθεί να κυριαρχείται από τα δύο ιδεολογικά στρατόπεδα του εικοστού αιώνα. Αλλά, κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας, αυτά τα στρατόπεδα έχουν μάθει να ζουν το ένα με το άλλο.

Εξακολουθούν να υποκύπτουν εύκολα στον πειρασμό για την αμοιβαία μισαλλοδοξία, αλλά έχουν πλέον επίγνωση των αμοιβαίων αρμοδιοτήτων τους. Ένα μεγάλο μέρος της ιστορίας εξακολουθεί να πρέπει να ξεκαθαριστεί προτού να υπάρξει μια διαρκής κατάπαυση του πυρός μεταξύ των στρατοπέδων και την προοπτική της σταδιακής μετάβασης σε πιο φιλελεύθερη πολιτική. Εν τω μεταξύ, η μακράιωνη ιστορία της Κροατίας κατά τον 20ο αιώνα δεν μπορεί πλέον να θεωρηθεί ως το νεκρό βάρος που εμποδίζει το μέλλον της χώρας.

Απο τα αγγλικά στα ελληνικά μετέφρασε η: Χαρίκλεια Κοκκίνου-Μανδαμαδιώτου

*

www.southeast-europe.org
institute@southeast-europe.org

© DKE 2011